

Auto-fikzioa

Harrigarria da zintzotasunak nolako morboa ematen digun. Norbaitek egia esan behar digunean adi jartzen gara gure aulkian: gogoko ditugu streaptease emozionalak, eta zeremoniaz egiten diegu ongi etorria. Kezkatzeraino susmagarria da egiari diogun errespetua.

Pako Aristik iazko udan *Berrian* idatzi zuen artikulu batekin oroitu naiz: «Ego-surfinga» zuen izenburu. Ez dakienarentzat, nor bere buruaren bila aritzea litzateke ego-surfinga, baina psikologoaren kontsultatik igaro gabe: Interneteko bilatzailearen batean norbere izena idatzi eta *bilatu* teklan klik egitea. Horrela, segundo pare baten buruan, munduan zer toki hartzen dugun jakingo dugu. Hitz txikitan esanda, munduak gutaz duen pertzepzioaren jabe izango gara. Sarraila baten zulotik norbait zelatatzea bezalako da, baina begiratzen duenak bere burua ikusiko du beste aldean... Ezagutuko duen ala ez, hori beste kontu bat da.

Nik ego-surfinga urteetan egin dut, Internet ez zegoenean; eta susmoa dut sortzaile gehienek ere hala egiten dutela. Nire izenaren bila irakurtzen nituen egunkariak, literatur gehigarriak, beste idazleen elkarrizketak, kritikoen azterketak, futbolarien irakurketa ohiturak, ea aipatzen ninduten. Behar nuen onarpena, txaloa, ezagutza, oniritzia, laudorioa, apetito aseziez (*Berria*, 2007-08-31).

Horra, zintzotasunaren morboa. Pako Aristi imajinatzea Googleko laukitxoan *Pako Aristi* idazten. Masturbazioaren forma gorena.

Egoa, nia... Harkaitz Canok itzuli berri duen *Intimitatea* liburuak eraman nau gogoeta hauetara edo, hobeto esanda,

Canok berak esandako zerbaitek. Etorkizunean, literatura bi bidetik garatuko omen da: zientzia-fikzioaren bidetik eta auto-fikzioarenetik. Egoa, nia, auto-fikzioa...

Auto-fikzioan idazleak itun moduko bat sinatzen du irakurlearekin: autoreak bere buruaren antz handia duten pertsonaiak sortuko ditu, eta nahita azpimarratuko ditu antzekotasun horiek: egiaren eta zintzotasunaren morbo hori jarriko du jokoan. Kureishiren *Intimacy*ren kasuan, autorea eta pertsonaia, biak dira gidoilariak, biek irabazi dute Oscar bat, biak bizi dira Londresen, adin beretsukoak dira... Hor-tik aurrera konta dezakeen guztia jolasaren parte da, irakurleen buruan, nahi gabe ere, galderak sortuz joango baitira: *hau egia ote da?; eta beste hau?...*

Gogoan dut, idazten hasi berritan editore batek testu baten kritika egin zidala, *ez da sinesgarria* esanez. Nik, neure ezjakintasunean, *benetan gertatutakoa da-eta!*, erantzun nion xalo-xalo. Orduan azaldu zidan horrek ez zuela piperrik ere axola: gezurrak egiak beste balio zuela, idatzitakoa sinesgarria izatekotan. Baina... Idazlearen irudiak bere obrak beste balio duen honetan... Hain oker ote nenbilen? Auto-fikzioan behar-beharrezkoak dira errealitatearekin bat egiten duten datu batzuk, egiak egiten ditu sinesgarri gezurrak. Otsoaren ipuinak bezala funtzionatzen du, baina alderantziz. *Otsoa dator!!*, esaten den lehenengo hiru aldietan otsoa benetan etorriko da, eta ardiak jango ditu. Laugarren ekinaldian, agian, ez da etorriko, baina ordurako ez gara falta diren ardiak zenbatzen hasiko.

Beraz, hemendik aurrera, idazleek ez dute nahikoa izango gauza interesgarriak idaztearekin, bizitza interesgarria izan beharko dute, esan nion Harkaitz Canori, auto-fikzioa buruan. Keba, erantzun zidan, edozein bizitza aspergarri interesgarri bihurtu liteke formula honekin. Arrazoi. Bi egia aspergarri ondo saltzea baino ez dago lau gezur interesgarri sinesgarri bihurtzeko.

Garesti

Baina nolako lotsa ematen digun egia batzuk publikoki aitortzeak. Gabriel Arestiren jaiotzaren 75. urteurrena zela eta bere bertsoen hautaketa egin eta ekitaldi batean kantatzeko ardura hartu genuen Erika Lagomak eta biok. *Zuk badaukazu Arestiren obra?*, galdetu nion nik. Kasualitatea. Biok geneukan, baina biok gurasoen etxean. Itxuraz, gure aitaren etxea defendatzen ari da oraindik...

Urteurren horren harira, Xabier Gantzarainek deitu zidan *Sautrelarako* Arestiren inguruko erreportaje bat prestatzen ari zirela esanez: egungo gazteentzat Aresti zer den, zenbaterainoko eragina duen gure idazkeran, imajinarioan... Lotsatu egin nintzen. Lotsatu egin nintzen 18 urteko abertzale bat Jon Idigorasen bizitzaz ezer gutxi dakiela esatera behartuta dagoenean lotsatzen den bezala... Eta, gainera, uste dut ez naizela lotsatu den bakarra izan: gazte bat baino gehiago ikusi baitut egunotan masailak marrubi, Gotzon Garateren obraz, Iratzederrenaz edo Arestirenaz galdetu dietenean.

Aresti entzun orduko datu batzuk etortzen zaizkit gogora: Bilbo, euskaldun berria, *Harri eta Herri*, *Nire aitaren etxea*... Baina aitortzen dut, adibidez, *Egun da Santimamiña* herrikoia zela uste nuela, autore mamuen beste letra bat gehiago. Aitortzen dut, baita ere, Internetek gauza bera uste duela, Googlen *Egun da Santimamiña* idatzi eta *letra: tradicional* eta *letra: Mikel Laboa* bezalakoak topatu baititut.

Garestirekin akordatu nintzen, idazle garaikide baten bihurrikeria inteligentearekin. Orain urtebete komunikazio zerbitzu batetik deitu zioten Julen Gabiriari Gabriel Arestiren telefonoa eskatuz. Fnac dendak Bilbon sukurtsala ireki behar zuen, eta euskal autore batzuen testuekin bilduma osatu nahi omen zuten. Horretarako behar zuten Arestiren telefonoa, autoreari baimena eskatzeko. Julenek, telefonoa ezetz, baina helbide elektronikoa bazuela esan zien: garesti@gmail.com. Berehala, helbide hori sortu eta handik minutu gutxira jaso omen zuen e-maila: *Gabriel agurgarria* bla, bla, bla...

Bada, aitortu behar dut Gabrieli idaztekotan nagoela: zorionak emateko. Pentsatu dut garesti@gmail.com horretara mezu bat idatziko dudala, esanez *Joxepa Mendizabal Zaldibian* dela aspaldian gehien hunkitu nauen poema; «etarren amek / asko sufritzen dute. / Andre hauen bihotzetan / kabitzen da / munduko min guztia...» hasten den poema gogor, gordin eta jeniala. Eta Julenen erantzunaren zain geldituko naiz, idazle miope bat eta bestea nahastuz eta bien artean bat eginez. Pentsatu dut Mikel Laboari ere deituko diodala esateko *Egun da Santimamiña* dela bertso-poteo guztiak salbatzen dizkigun kanta, eta oraindik ere denek dakitela leloa, eta letra hori denon bihotz-buruetara iritsi dela... Eta ez, ez diot onartuko letra hori berea ez dela esatea. Azken batean, hau ez da CEDRO, eta gauza polita da autorearen zorion-eskubideak sozializatzea.

Batzuek zure letrak herrikoiak direla uste dutela? Herrikoiak eta harrikoiak, jakina, eta hala iraun dezatela.

Patrikak bete

Eta zer pentsatuko luke Arestik *Nik sentitzen nuen Bilbok abangoardia izan behar zuela, baina orain marka hutsa da, dioenaz?* Seguru asko, arrazoia duela. Ander Lipus. Patrikak pertsonaiez beteta daramatzen bufoia.

Izugarrizko inbidia ematen dit Lipusen literaturak, hori bai dela benetako poltsikoko literatura. Pertsonaiekin hitz egin ahal izatea, haien erreakzioak neurtzea eta hitz egiteko modua xehatzea..., baina ez ordenagailuaren aurrean edo libreta zahar batean, uneoro baizik. Lipusek berak aitortzen du etengabeko ikerketa joko dela berea.

Eta ikerketa joko horretan argi dauka zerk egiten dituen onargarri edo arbuiagarri bere pertsonaiak: konpartitutako komunikazio kodeak. Hau da, antzoki batean onargarri izan daitekeen pertsonaia bat (mozkorra, esaterako) ez da onargarri kalean, semaforo baten ondoan. Baina, kezkarriena ez da hori, kezkarriena da zenbateraino ari den mehetzen,

ahultzen (baita antzokien barruan ere) konpartitutako kode horretan kabitzen dena: gero eta gauza gutxiago dira onargarri komunikazioaren bi aldeetan, gero eta gutxiago dute konplizetik igorleak eta hartzaileak. Eta horrek komunikazio ekintza guztiei eta arte mota guztiei eragiten die.

Urratzearen kontzeptu eskasa dugu, dio Lipusek, eta Angelica Liddle aipatzen du. Hark «Mecago en la puta bandera de España, hijos de perra, os voy a matar porque sois todos...» eta halakoak idazten ditu, juxtu, irakatsi diotenaren kontra. Baina ikus al daiteke halakorik gure gaurko antzerkian, literaturan, bertsolaritzan? Ez ote gara gero eta politikoki korrektoagoak?

Antzerkira joatea bazkaltzera joatea bezalakoa da, huskeria. Bertso-saio batera joatea ere bai. Liburu bat irakurtzea ere, halatsu, normalean. Eta ados nago Lipusekin: euskal kulturari inpaktu handiagoa egon behar litzateke, horren beharrean gaudelako.

Baina nor aterako du poltsikotik traba egiten duen pertsonaia hori?¶